

ΚΥΜΟΘΟΗ

Μὰ ἐσὺ σὰ νὰ λουλούδιασες τὸ χάσμα
πᾶνοιξε τᾶγριο χέρι τοῦ σεισμοῦ!
Ψυχὴ, τί θέλεις ἀπὸ μὲ; Εἶσαι πλάσμα
ἢ τὸ φάντασμα τοῦ ἄλιωτου καημοῦ;

Στοὺς θαλιόους οὐρανοὺς τὸ ἀνάβλεμμά σου
καρφώνεται κ' ἐκεῖνοι ξεκινοῦν
γινὰ νάρθουν πιδ σιμά, τῆς ζωγραφιάς σου
πολεμῶντας κορνίζες νὰ γενοῦν.

Στὸ πρόσωπό σου δυὸ στοιχιά κονεύουν,
δυὸ ἀζωγράφιστα μάτια λατρευτά·
μάχονται μέσα ἐκεῖ καὶ βασιλεύουν
ἢ νύχτα καὶ ἢ αὐγὴ ζευγαρωτά.

Καὶ τὰ χέρια σου τὰ λαχταρισμένα
καὶ τὰ χέρια σου τὰ λειτουργικά,
καὶ ὑψώνονται καὶ ἀνοίγονται γραμμένα
νὰ μοιράσουν καινούρια ριζικά.

Κορώνα τοῦ βραδιοῦ νά! τὸ φεγγάρι,
καὶ κορώνα εἰς' ἐσὺ τοῦ φεγγαριοῦ,
ἀπάνου ἀπ' ὄλα τῆς ψυχῆς ἢ χάρη
μὲ τὴν ἄχνα τοῦ μαργαριταριοῦ.

Στὴ δούλεψή σου καὶ καρδιές καὶ μοῖρες,
ἀνθεὶ καὶ ἢ πέτρα ἀπὸ τ' ἀκκουμπισμά σου.
'Απὸ τοῦ Κολωνοῦ τᾶνδόνια πῆρες
τὸ μίλημά σου.

1900

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Ποιά θὰ εἶνε τὰ κύρια χαρακτηριστικά τῆς πνευματικῆς δημιουργίας ὑστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο, τὰ ἰδανικά τοῦ ἀνθρώπου νοῦ στὴν περιοχὴ τῆς τέχνης; Προμαντεύει ἡ σκέψη μας τὸ καινούργιο βασίλειο τῶν ἰδεῶν, ποῦ ἴδρυσεν γι' αὐτὴν ὁ πόλεμος. Ἐνας κόσμος παλιός, γερασμένος συντρίβεται κ' ἐπάνω στὰ συντρίμια του θεμελιώνεται κάποιος ἄλλος. Δὲν παρουσιάζεται ἀκόμη συγκροτημένος, καθωρισμένος· ἀλλὰ μέσα στὸ γλυκὸ φῶς τῆς νέας ἀνατολῆς ξεχωρίζουμε καθαρὰ τὴν ὑπόστασή του. Ἴσως ν' ἀργήσουμε ἀκόμη κάμποσο καιρὸ ν' ἀντικρύσουμε τὸ τέλειο φανέρωμά του· μὰ δὲ μᾶς λείπει καθόλου ἡ πίστη κ' ἡ πεποίθησι, πὼς τὸ φανέρωμα αὐτὸ θὰ γίνῃ μιὰ μέρα, ὄχι καὶ παραπολύ μακρυνή. Καὶ θὰ γίνῃ, ἐπειδὴ τὸ ἀντίθετο θὰ ἦταν πράγμα ὄλας διόλου ἀφύσικο. Οἱ μεγάλοι πόλεμοι καὶ τὰ μεγάλα κοινωνικά ἀνακατώματα πάντα γίνονται ἀφορμὴ μεγάλης ἀλλαγῆς τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητας.

Ποτὲ τὴν ἀνθρωπότητα δὲν τὴν ἐσυντάραξε τόσο δυνατὸς κλονισμὸς, ὅσο τώρα μὲ τὸν πόλεμον αὐτῶν τῶν ἐθνῶν. Ἴσως - ἴσως τέτοια μεγάλη κοινωνικὴ μεταβολή, σὰν τὴν σημερινή, νὰ μὴ τὴν ἔδοκίμασε μήτε

καὶ μὲ τὸ φανέρωμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μ' ὅσο κι' ἂν ἀναποδογύρισε ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ τὴν ψυχικὴ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος, πάντα ὁ καινούργιος κόσμος ἐκράτησε παραπολύ μέρος κι' ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ παλιοῦ. Ἀκόμη αὐτοὶ οἱ ἐρμηνευτὲς καὶ τιτλοῦχοι τῆς νέας θρησκείας, οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας τὰ σπουδαιότερα ἐπιχειρήματά τους γιὰ ν' ἀποδείξουν τὸ μεγαλεῖό της καὶ γιὰ νὰ τὴν στερεώσουν στὴ συνείδηση καὶ στὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἐπιχειρήματά τους γιὰ τὴ μεγάλη ἠθικὴν ἀξία της τὰ ἐπαιρναν ἀπὸ τοὺς παλιότερους· φιλοσόφους καὶ ποιητὲς. Ὁ νέος κόσμος δὲν παρουσιαζόταν σὰν κάποιος ἐπαναστατικὸς ἀντικαταστάτης τοῦ παλιοῦ, ἀλλὰ περισσότερο σὰν φυσικὸς διάδογός του. Οἱ γενικὲς ἰδέες κι' ἀρχές δὲν ἄλλαξαν καὶ πολὺ. Ἐμεινε ὄλας διόλου ἀπειραχτὴ ἡ ἰδέα τῆς κυβέρνησις τῶν λαῶν ἀπὸ ὀρισμένα ἄτομα, ἡ ἰδέα τῆς ὀρισμένης πατριδας, ἡ ἰδέα τοῦ Κράτους καθὼς τὴν εἶχαν καθορίσει παλιότεροι νομοθέτες, γιὰ νὰ περιοριστοῦμε στὰ γενικώτερα. Ἐἶχεν εἰπεῖ ὁ Χριστὸς «μία ποιμνὴ καὶ εἰς ποιμνὴν» κι' ἄλλες ἀπολυτρωτικὲς διδασκαλίαι, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ τὰ λόγια του αὐτὰ ἐκρίθησαν οὐτοπία· κ' ἔτσι ἡ καθ'αυτὸ κοινωνικὴ μορφή τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἄλλαξε καὶ πολὺ (γιὰ νὰ μὴν εἰποῦμε καθόλου.)

Σήμερον ὄμως οἱ ἰδέες, ποῦ (καλλιεργημέναι κάπως συστηματικὰ καὶ ἐπίμονα ἀπὸ καιρὸ) ξεπροβαίνουν ὀρηκτικὲς κι' ἀπαιτητικὲς, προμηνεῦν τὴν ἀληθινὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασι, τὴν ἐπανάστασι ἐκείνη, ποῦ θ' ἀλλάξῃ ὄλας διόλου τὴ μορφή τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος. Δὲν εἶνε δύσκολο νὰ τὸ νοιώσουμε τοῦτο καθαρά, ἅμα στηλώσουμε λίγο προσεχτικὸ τ' αὐτὴ γιὰ ν' ἀκούσουμε στὸ καθ'αυτὸ νόημά του· τίς φωνές, ποῦ ἀφίπνουν οἱ διάφοροι λαοὶ καὶ τὸ τρίξιμο ἀπὸ τὸ συγκλονισμὸ, ποῦ φέρνει ὁ δυνατὸς σεισμὸς τῶν ἰδεῶν. Τ' ἀντικρύζουμε τὰ καινούργια ἰδανικά τῆς ἀνθρωπότητος, μ' ὅσο κι' ἂν παλιότερες κυρίαρχαι στὸ νοῦ μας καὶ στὴ θέλησή μας προσπαθοῦμε νὰ μᾶς ἐμποδίσουν τὸ φανέρωμά τους. Ὁ διανοητικὸς μας κόσμος προετοιμάζεται, ἂν δὲν εἶνε κ' ἔτοιμος, γιὰ τὴν ἐρχόμενη ἀλλαγὴ του. Πεποίθητες στερεωμέναι μέσα μας σαλεύονται σύρριζα καὶ λίγο θέλουν ἀκόμη γιὰ νὰ σωραστοῦν τελειωτικὰ σὲ συντρίμια.

Ὅ,τι γίνεται στὴν κοινωνικὴ καὶ στὴν πολιτικὴν περιοχὴ, γίνεται καὶ στὴν καθ'αυτὸ πνευματικὴ. Στὴν περιοχὴ τῆς πνευματικῆς δημιουργίας· στὰ γράμματα καὶ στὴν τέχνη. Καινούργιαι ἰδέαι κ' ἔδω καὶ καινούργια ἰδανικά. Ὁ φυσικὸς νόμος. Ἀλλάζουν οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς, ἀλλάζει κ' ἡ ἐπίδρασις τῆς στὸ πνεῦμά μας. Κ' ἔτσι γίνεται πολὺ φυσικὸ καὶ τὸ ν' ἀλλάξῃ κ' ἡ ἀντίληψή μας γιὰ κάποιαι γενικώτερες ἀρχές, ποῦ κανονίζουν ἀκόμη σήμερον τὰ κύρια φανέρωματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς μας. Συνακόλουθο στὴν ἀλλαγὴν αὐτὴν θὰ εἶνε καὶ τὸ γκρέμισμα ἀπὸ τὸ στηλοβάτη, ὅπου τοὺς εἶχαν στηθεῖ οἱ αἰῶνες κ' ἡ ἀνθρώπινη κρίσις, κάποιων πρωταθλητῶν τῆς διανοητικῆς ζωῆς. Ποιητὲς καὶ λογογράφοι καὶ φιλόσοφοι καὶ καλλιτέχναι, ποῦ ὡς τώρα τοὺς θαυμάζουμε καὶ τοὺς νοιώθουμε σὰν δυνάστες τῶν στοχασμῶν μας καὶ τοῦ ἠθικοῦ μας, αὔριο, ἂν ὄχι καὶ σήμερον, θὰ μᾶς εἶνε ἀδιάφοροι ἢ τὸ πολὺ - πολὺ σὰν ἐποχῶν ἄλλων ἀπλοῖ ἀντιπρόσωποι, ποῦ δὲ θάχουν καμιάν ἐπίδρασι ἐπάνω μας. Ὅταν οἱ ἰδέαι αὐτῶν, τὰ ἰδανικά τους, τὸ πνεῦμά τους δὲν ἀνταποκρίνονται στὸ δικὸ μας πνεῦμα, καὶ στὶ

ιδανικά μας και στις ιδέες μας, πῶς εἶνε δυνατό νὰ χουν και τὴν ἀπύλυτη ἐκτίμησή μας; Πῶς μπορεῖ νὰ μᾶς συγκινοῦν και νὰ μᾶς εὐχαροστοῦν γιὰ νᾶχουν και τὴ λατρεία μας, νὰ μᾶς γεννοῦν τὸν ἐνθουσιασμό τὸ πρῶτο και σπουδαιότερο γνώρισμα, πού θεβαιώνει, δτι ἓνα πνευματικὸ δημιούργημα εἶνε μεγάλο γιὰ μᾶς; Ὅτι δὲ μᾶς ἐνθουσιάζει δὲν ἀξίζει τίποτε γιὰ τὸ πνεῦμά μας. Σήμερα π. χ. ἡ ἰδέα τῆς στενῆς πατρίδας συνταυτισμένη με τὴν ἰδέα τοῦ Κράτους, ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος, πού θέλει ἐχθρούς γιὰ νὰ τοὺς πολεμᾷ και νὰ τοὺς ταπεινῶνῃ και νὰ τοὺς τιμωρῇ, ἀρχίζει νὰ ξεπέφτῃ στὴν κρίση μας και στὸ λογικὸ μας, ἀρχίζει νὰ μᾶς φαίνεται σὰν κάτι ἔξω ἀπὸ τὴν ἀνώτερη ἠθικότητα τῆς ἀνθρωπότητος. Κι' ὅταν ἔχουμε τέτοιαν ἀντίληψη τῆς ἰδέας τῆς πατρίδας, πῶς μπορεῖ νὰ μᾶς συγκινήῃ ὁ πατριωτισμὸς ἔξωθεν τῶν «Περσῶν» τοῦ Αἰσχύλου, ἡ ἢ πολυλογία τοῦ Σωκράτη στὸν Πλατωνικὸ «Κρίτων» ἢ ἡ νοικοκυρεμένη πολιτικὴ ἐλεγγεία τοῦ Σόλωνα ἢ τὸ θυωμένο τραγοῦδι τοῦ Ντερουλέντ ἢ ὁποιοδήποτε παρόμοιο ἔργο, καθὼς κι' ὁποιοδήποτε ἄλλο πνευματικὸ δημιούργημα, βγαλμένο ἀπὸ ἰδεολογία, πού σήμερα ἡ αὔριο δὲ θὰ τὴν τιμοῦμε; Γίνεται τώρα μιὰ ἀληθινὴ κοινωνικὴ ἐπανάσταση, πού γκρεμίζει σὲ συντριμμα παλιὰς και κυριαρχεῖς ιδέες. Τὴν ἐπανάσταση αὐτὴ πού τὴ βλέπουμε γύρω μας κ' ἐπάνω μας και πέρα και παντοῦ δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ τὴ γνωρίσουμε ε' ὄλο τὸ πλάτος τῆς, γιὰ νὰ διακρίνομε κι' ὅλες τὶς ἐντέλειές τῆς, τόσο στὴν κοινωνικὴ και πολιτικὴ ὅσο και στὴν καθαυτὸ πνευματικὴ ζωὴ μας.

Η. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΝΣ

„ΚΟΚΚΙΝΟΙ ΚΡΙΝΟΙ“

ΑΝΩ ΚΙΟΥΛΛΑΗ

Στὸ συμπολεμιστὴ και ἀγαπημένο μου φίλο Ἄγγελο Δεβέντη

Χωριό, με τὴν ἀρόμπελη ζωομένη γύρα-γύρα
Στὰ χαλασμένα σπίνια σου και στὸ λευκὸ ἐξωκλήσι,
Ποιὰ μοῖρα τάχα σὺ κρατᾷς τὴ σφαιλισμένη θύρα
Και δὲν μπορεῖ στὴν ἄνοιξη κάποια ζωὴ νὰ ὀρμήσει;

Ποιὰ μοῖρα τάχα, ποῖος καημὸς οὐρανοκαταλήτης;
Ποῦ κλάμα πού δὲν ἔλασσε τὸ πρῶτο χεῖρόν;
Ποῦ γέλιο, ποῦ φτερούγισμα, ποῖος ἀπτερος σπορογίτης;
Τὰ μουσκεμένα του φτερά βαθειά σου ἀναδιπλώνει;

Κάτου γελῶνε οἱ ἔρωτες κι ἀνθοῦνε τὰ τραγοῦδια.
Ὁ κάμπος εἶναι ἀπέραντος σὰν τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου
Και στὸ βορᾶκι τ' ἀλαφρὸ πετοῦνε τ' ἀγγελόδια
Σὰν πεταλούδια δλόχρυσά στὴν ἀθήνη τοῦ τόπου.

Ἐκεῖ τὸ γέλιο εἶναι πηγὴ κι ἐδῶ τὸ κλάμα βροχὴ.
Τὸ κυπαρίσσι τὸ λυγρὸ σὺ φάντασμα τοῦ χρόνου
Τὴν τραγικὴ σκορπᾷ κρημνὴ στὴ ματωμένη δόση,
Και πάλι μαῦρο ὀρθώνεται τὸ σύμβολο τοῦ πόνου.

Στὰ σπίνια, στὰ χαλάματα, στὸ φράχτη ἐκεῖ, στὰ δάση.
Κράζει τὸ δόσιμοιο πουλὶ τοῦ πόνου και φωνάζει.
Καίει τὴν ἀμοιρὴ ζωὴ στὸ ἐρωτικὸ γιορτάσι
Τῆς ἀνοιξῆς πού ὄρμασε στὰ γύρω και γιορτάζει.

Τὸν κάμπος! Μέσα στὸ χωριὸ κατάρα σπάει τὸ κλάμα!
Ψηλὰ τὰ σπίνια, πὸ ψηλὰ τὰ δέντρα, μὰ βαθειά του
Μασρολόγει τὸ σύννεφο τῆς ἐρημίας, κι' ἀντάμα
Περνάει σὲ χάλκινο ἄλογο τὸ πνεῦμα τοῦ θανάτου.

Μέτωπο Στραμῶνα 1918

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΡΟΣ

Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

[Τώρα πού γίνεται τόσος λόγος γιὰ τὴ Γερμανικὴ σοσιαλδημοκρατία, νομίζομε πῶς εἶναι πολὺ ἐπίκαιρο νὰ διαβάσουν οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά» μερικὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα ἀπὸ τὴ βιογραφία τοῦ ἰδρυτῆ τῆς Φερδ. Λασσάλ. Τὰ σημεῖα αὐτὰ εἶναι παρμένα τὰ περισσότερα ἀπὸ ἓνα σχετικὸ βιβλίο τῆς γυναικάς ἐκείνης, πού ἔξ αιτίας τῆς ἐμονομάχου και πέθανε ὁ Φερδ. Λασσάλ. ἔχοντας γιὰ βάση τὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ Γάλλος κ. Jean de Liniers ἔγραψε μιὰ μελέτη με τὴν τίτλο: «Ὁ Λασσάλ και ἡ Κα ντέ Ρακοβίτσα». πού τὴ δημοσιεύομε ἐδῶ].

Ἄντι νὰ πᾶτε ὁλοῖσα με τὸ ἠλεκτρικὸ τραῖνο ἀπὸ τὴ Γενεύη ἴσαμε τὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ Σαλέβ, κατεβῆτε ἀνάμεσα στὸ Βεϊριέ και Κολλόν, στὸ σταθμὸ τοῦ Μπόζ-σεϊ-Κρεβέν. Πάρτε τότε τὸ δρόμο μέσα στ' ἀμπέλια, πού κατόπι περνάει ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ μεγάλα δέντρα ἐνδὸς δάσους. Σὲ λίγο ὁ δρόμος τραβᾷ κατὰ μέρος στὸ «Διαβολόβαλτο», ἓνα βάλτο ἀπὸ μαῦρο και σάπιο νερό. Λίγα βήματα μαζύτερα νὰ σας σ' ἓνα γυμνὸ μέρος τοῦ δάσους· ἐκεῖ μες στὴν πυκνὴ γλόχη ἐνδὸς ἀπλόχωρου λιβαδιοῦ ὑψώνεται κάποιος σωρὸς ἀπὸ πέτρες, πού μόλις ἔχει ἐνδὸς μέτρου ὕψος. Ὅποιος δὲν τὸ ξέρει ἀπὸ πρῖν, δὲ θὰ παρατηρήσῃ τὴ μισοσβυσμένη τούτη ἐπιγραφή:

ΦΕΡΔ. ΛΑΣΣΑΛ

ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΣΤΙΣ 11 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1825

ΠΕΘΑΝΕΝ ΥΣΤΕΡ' ΑΠΟ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ ΣΤΙΣ 31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1864

Ἡ τοποθεσία εἶναι Γαλλικὸ ἔδαρος. Οἱ ἀντίπαλοι ἔτσι μπορούσαν νὰ γυρίσουν στὴ Γενεύη χωρὶς ν' ἀνησχοῦν ἐξ αιτίας τῆς μονομαχίας τους.

Ὁ Λασσάλ ὁ μεγάλος δημεγέρτης, ὁ θεμελιωτῆς τῆς Γερμανικῆς σοσιαλ-δημοκρατίας, ἐπῆγε νὰ σκοτωθῆ ἐκεῖ — ἀπὸ ἓνα νέο Ρομᾶνο, πού ποτὲ στὴ ζωὴ του δὲν εἶχε πιάσει ὄπλο — και γιὰ μιὰ γυναικα.

Ἡ ἡρωίδα τοῦ δράματος αὐτοῦ ἦταν κάποια κόρη γοητευτικῆς ὀμορφιάς, ἡ Ἑλένη ντέ Ντένιγκες. Ἀπὸ τὸ γάμο τῆς μ' ἐκείνον ἀπὸ τοὺς δύο ἀντίπαλους, πού ἔζησεν, ἔγινε σὲ λίγο Κυρία ντέ Ρακοβίτσα. Αὐτὴ στὰ 1879 ἐτύπωσε τὴν ἱστορία τοῦ μοιραίου δεσμοῦ τῆς μετὸ Λασσάλ.

Κατόπι ἡ κυρία Ρακοβίτσα ἐπαντρεύτηκεν ἓνα Ρώσο λόγιο, τὸν κ. Σχέβιτς κ' ἐζῶσε μαζί του στὸ Μόναχο. Ὑστερ' ἀπὸ πενήντα χρόνια κι' ἀφοῦ τὸ χιόνι τῶν χρόνων εἶχε διώξει τὸ χρυσα φένο χρώμα τῶν μαλλιών τῆς, τ' ὄνομά τῆς ἄρχισε νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ στόμα τῶν ἀνθρώπων ἐπειδὴ ἐτύπωσε ξανά ὅλη τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς τῆς και τῆς σχέσης τῆς μετὸ Λασσάλ. Στὸ βιβλίο τῆς ἐξὸν ἀπὸ τὴν ἐρωτικὴ τῆς ἱστορία μετὸ Λασσάλ δίνει πληροφορίες σὲ κάθε σελίδα γιὰ πολλοὺς ἀνθρώπους πού στὸ δέκατον ἑνατον αἰῶνα εἶχαν κάποιο ὄνομα στὴν πολιτικὴ, στίς τέχνες ἢ στὸ θέατρο.

Ὁ πατέρας τῆς Ἑλένης, ὁ βαρῶνος ντέ Ντένιγκες ἦταν προτεστάντης Πομερανός. Ἡ δραστηριότητά του, ἡ ἐξυπνάδα του τὸν εἶχαν ἀνυψώσει ἴσαμε τίς πὸ λαμπρὸς θέσες. Ἀπλὸς ὑψηρῆς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου, ἀλλὰ προστατευόμενος τοῦ Οὐμπολτ, ἐκίνησε τὴν προσοχὴ τοῦ διαδόχου τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανού, πού ἀμέσως τὸν ἔφερε στὸ Μόναχο σὰν παιδαγωγὸ και σὰν φίλον. Ὅταν ὁ Μαξιμιλιανὸς Β' ἔγινε βασιλεὺς, τὸν ἐπῆρε γιὰ σύμβουλο